

B 1(15)
ΑΟΥ 1923

ΕΣΠΕΡΟΣ

ΑΔ. Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ

(Σκίτσο Σπ. Δημοπούλου)

Δραχ. 2.50

ΣΥΡΑ

ΕΣΠΕΡΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΧΡΟΝΟΣ Β'.—ΑΡΙΘ. 1 (15)

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ
ΑΠΟ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ

ΣΥΡΑ — ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1923

ΚΛΕΙΣΜΕΝΗ ΖΩΗ

I.

Οί αδύνατες άχτινες του δεκεμβριάτικου ήλιου λάμπανε στις σταλαματιές τής βροχής. Σιγανός, κρύος άέρας πέρναγε μέσα από τ' άφυλλα κλαδιά των γυμνών δέντρων τής άνηφορικής δεντροστοιχίας, που τελείωνε στή σειρά των κυπαρισιών πίσω από το βρωμερό οικόπεδο ένός γυμναστηρίου. Έκει ή μουσκεμένη γη ανάδινεν άτμός άνάμεσα από τά τελευταία κίτρινα φύλλα που είτανε σκόρπια άπάνω στο μικρό βουνό που σχηματιζόταν από ένα μαύρο, πσιένιο χώμα... Όλα γύρω είταν σιωπηλά κι' άκίνητα· ή φωνή μόνο των παιδιών που έπαιζαν στο οικόπεδο μπροστά, ζητώντας να γυρίσουνε τή μοναχή βόδα ένός κάρρου που βρισκόταν εκεί άφημένο—άκούόταν σαν άδειος ήχος στήν πρωινήν άτμόσφαιρα. Πέρα λαμποκοποσεν ή θάλασσα κρβα κι' άκύμαντη, ένφ ή ώχρη λάμψη του ήλιου έρριχνε τήν άντιφεγγιά της στή μαρμαρόφεγγην άσπράδα των μεγάλων σπιτιών που άρχιζαν σε κάμποσα μέτρα μακριά από το γυμναστήριο. Μπαίνοντας στο δρόμο αυτών άκουσα ρολισμούς ταμπούρλου να σκίζουνε τον άέρα. Στή στροφή του, στή λιγνή άκακία κοντά προβάλλανε οί πρώτοι στρατιώτες κι έπειτα οί άλλοι που τους άκολουθούσαν κι έπειτα σειρά άτελειωτη, άφίνοντας έναν ισόχρονο χτύπο στον πισοστρωμένο δρόμο, στο πρόσταγμα του κοντόχοντρου άνθουπασπιστή, που περπάταγε με δυσκολία, στεκόταν, στριφογύριζε ή σήκωνε κάθε τόσο το ζωστήρά του. Τά πρόσωπα των στρατιωτών είτανε χλωμά και αδύνατα, ή ματιά τους σθημένη· σ' δλο έκείνο το άτελειωτο πέρασμα ξεχώριζε ή κακοπέραση των πεινασμένων ήμερών! Οί τελευταίοι κοντοί στρα-

τιώτες άκολουθούσανε δίχως βήμα σιγοκουβεντιάζοντας σε άκανόνιστη άπόσταση από τους άλλους, εταν ή φωνή του άνθουπασπιστή, που βρέθηκεν έξαφνα κοντά τους, τους ξεάφερε σε τάξη.

Μπροστά άκούστηκε τώρα ή ήχος τής σάλπιγγας κι ή άνθουπασπιστής κινούμενος με δυσκολία, βίχνοντας πάλι μιá ματιά πίσω έτρεξε στο μάκρος τής παέλασης σά να ζωήρευε από το διαπεραστικόν αυτών τόνο, που κάθε του νότα άντηχοσσε παράφωνα στον πρωϊνόν άέρα, σά να βρισκόταν στήν άνησυχία των τελευταίων παραγγελμάτων, που έπρεπε να δοθουν για τή μάχη.

Όσο έρχόμουν προς τήν πόλη τόσο ή θόρυβος του δρόμου ζωήρευε· δλος έκείνος ή κόσμος που πέρναγε πλάι μου μιλούσε για το φαί με λαιμαργία παιδιού, άνακατεύοντας όνόματα φαγιών, που είταν λησημονημένα πιά από τις πρώτες μέρες τής στέρησης... Γυναίκες έφερναν εύλαθητικά τις μερίδες του μαύρου λασπωμένου ψωμιού φλυαρώντας, σά να κράταγαν κάποιο πολύτιμο πράμα, που τους είχαν έμπιστευτεί—σ' δλων τις δψες ή ανεπάντεχη κ' ή άδυσώπητη ξένη είχε βάλει τή σφραγίδα της με μιάν άόριστη έκφραση μουγγής διαμαρτυρίας. Το ρολόγι του σταθμού έδειχνε έννέα και πέντε.

Α. Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ
(Σκίτσο Δημοπούλου)

Προχώρησα στους κεντρικούς δρόμους άνάμεσα στο πλήθος του κόσμου, που τους πλημμύριζε διασπικό. Οί διτρίνες των μεγάλων μαγαζιών φορτωμένες τώρα μονότονα με σταφίδες μου θύμιζαν τις καλές ειρηνικές μέρες, που είχαν περάσει άγύριστα πιά, εταν ή πλούσια ζωή άπλωνόταν άνετα στήν πόλη δίνοντας τροφή στο άγαθό και γόνιμο πνέμα. Κάπου-κάπου μιá δροσερή περαστική φωνή ζύπναγε μέσα μου τή θύ-

μηση των ημερών αυτών κι έμοιαζε σά γλυκειά κι έλκυστική νότα πού χανόταν στην υπόκωφη παραφω-
νία των πεινασμένων...

Είν' αλήθεια πώς μέσα στο διασπικτό αυτό πλήθος της κακοπέρασης, κάποιοι ξεχώριζαν αδιάντροπα κυ-
ρίαρχοι, άφοδ ή γελασμένη και πλαδαρή δψη τους
έδειχνε ατάρεσκα ότι δέν τους έλειπε τίποτα, ότι
άγαθή και πρόθυμη τύχη είχε φροντίσει για ένα άνε-
ξάντλητο απόθεμα από ύποπτες πηγές και τὸ θανα-
τερό παράπονο των άπειρων πεινασμένων παιδιών,
πού άκούοταν καθημερινά στή μητρική άγκαλιά έφτανε
σ' αὐτούς σάν ένοχλητικό μούρμουρο... Στην έσοδο
ένος μεγάλου σχολείου κόσμος πολὺς τριγύριζε ένα
καροτσάκι σκυμένος προσεχτικά πάνω του και διαλέ-
γοντος μέσα σ' ένα σωρό κίτρινων κουτιών τὸ πολύ-
τιμο γέμισμά τους. Είταν μικρά παστά ψάρια σὲ τιμή
χαμηλή—ὁ πωλητής τους θορυβοσε με τή διαπε-
ραστική φωνή του ή έδινε στὸν ἴδιον τόνο βέστα στους
πρόθυμους πελάτες. Στην άλλη γωνιά τοῦ δρόμου, σὲ
μιὰ μαύρη λαμαρίνα άπλώνονταν τὰ τρίγωνα γλυκί-
σματα τοῦ χαρουπιού κ' ή ώχρή και μελαψή δψη τοῦ
πουλητή τους, πού έμοιαζε σάν ξέθωρη θυζαντινή άγιο-
γραφία τὰ κοιτάζε σκεπτικά. Δυὸ παιδιά πού στέκον-
ταν σὲ λίγη άπόσταση ρίχνανε με τὰ μεγάλα άτονα
μάτια τους λαίμαργες ματιές στὰ κοκκινόμαυρα τρί-
γωνα, ένῶ τὰ χείλια τους έτρεμαν μισάνοιχτα σὲ μιὰ
κοντή έκφραση.

Μπήκα στην πρώτη στενωπή πάροδο, πού τή σκέ-
παζαν οί γιγαντένιοι τοίχοι των ξενοδοχείων με τήν
πρόσοψη στὸν πλατὺ κεντρικό δρόμο. Λίγα μέτρα πιὸ
κάτω άρχιζε ή σειρά των παλαικῶν σπιτιών. Ξέθωρο
κόκκινο χρώμα άχνόσθηνε στους τοίχους και στις με-
γάλες πετροστρωμένες αὐλές τους τ' άπλωμένα παρ-
δαλόχρωμα ροῦχα συμπληρώνουσε τήν άθλια σκηνο-
γραφία. Μιὰ γυναίκεια φωνή τραγουδοσε μέσα από
μιὰ υπόγεια κάμαρη τις πεταχτές νότες κάποιου τρα-
γουδιού σ' έναν τόνον φιλιόν, έπίμονο κι αδιάντροπο,
στην άκρη τοῦ ξύλινου χαγιατιού καθόταν ένας γέρος
με λυπητερή και ήσυχη δψη, κοιτάζοντας με τὰ
μικρά κόκκινα μάτια του τὸ σύγγεφο τοῦ καπνοῦ πού
άνέβαινε από τις καπνοδόχες των ξενοδοχείων. Μιὰ
χαμηλή και τρεμάμενη φωνή ψιθύρισε κάτι κοντά μου,
προσπέρασα δίχως νά κοιτάξω, ή ματιά μου έπεσε στὸ
σπίτι πού ζητοῦσα διάβασα τή φρεσκοδαμένη έπι-
γραφή πού είχε κρεμαστεί στὸ μικρὸ μπαλκόνι με τις
σταχτιές γριλλίες και μπήκα στην άνοιχτή πόρτα του.
"Η παλιά ξύλινη σκάλα έτριζε καθὼς ανέβαινα, άφι-
νοντας έναν τραθηγμένο στεναγμό. Στὸ μεσαίο πάτωμα
μιὰ γριά βγήκε και τράβηξεν άπότομα ένα μικρὸ παιδί
πού καθόταν στὸ κεφαλόσκαλο κι' έκείνο άφισε ένα
κλάμα δυνατὸ κι' έπίμονο. Σὲ λίγο βρέθηκα στή σάλα
τοῦ πάνω σπιτιού. Μικρά γύφια άγαλματάκια βρι-
σκονταν στὰ τραπεζάκια της γωνιάς, στην κορνίζα τοῦ
μαρμάρινου τζακιού κοντά είτανε δυὸ μεγάλες λατά-

νιες και στὸ μεσαίο τραπέζι ένα κινέζικο δάξο με φεϋ-
τικα λουλούδια, φύλλα της «Ίατρικής Ήπιθεωρήσεως»
και δυὸ πέτρινα πορτοκάλια κοντά στις χρωματιστές
σταχτοθήκες. Στην μπαλκονόπορτα, πλάι στὸ κατε-
βαστὸ στῆρι άκούοταν ή λεπτή φωνή ένός πουλιού,
πού πήδαγε αδιάκοπα στὸ κλουβί του. Μυρωδιά φανι-
κού κι αιθέρα χυνόταν στὸν άέρα και μιὰ κρῦα σιωπή
άπλωνόταν στην έρημη σάλα. Άκούστηκε τὸ τρίξιμο
μιὰς πόρτας, πού άνοιξε, έπειτα δήματα γρήγορα κι
έπειτα ή φωνή τοῦ γιατροῦ:

— "Οχι αὔριο... Έλάτε τὸ Σάββατο, τήν ἴδια
ώρα. Δόστε τή συνταγή.— Μιὰ γυναίκεια φωνή άπο-
κρίθηκε κάτι κι ύστερα τὰ ἴδια δήματα άκούστηκαν
στή σκάλα. Δυὸ χρόνια δλόκληρα είχα ν' άκούσω, τή
φωνή του! Μοῦ φάνηκε τόσο χλευαστική τόσο πρό-
στυχη, πού μοῦ ξύπνησε τὸ παλιὸ μίσος. Τὰ μάτια μου
θάμπωσαν τὰ μηνίγγια μου χτυπήσανε δυνατὰ και χω-
ρίς νά ξαίρω τί κάνω κατέβηκα γρήγορα τή σκάλα,
προσπερνώντας τήν κυρία πού με κοιτάζεν έκπληχτη.

Βρέθηκα στή μεγάλη πολυθρόνη πλατεία. Οί φοι-
νικές τοῦ μικροῦ κήπου της έγερναν από τις πνοές τοῦ
άνέμου, πού έρχόταν τώρα υγρός. "Ενας άνθρωπος
πότιζε τις πρασινάδες πού είτανε φυτεμένες τριγύρω
κι ὁ άέρας σκόρπιζε τὸ νερὸ τοῦ σωλήνα, ὁ οὐρανὸς
συχνάειζε και πέρα πρὸς τή δύση άπλωνόταν ή κα-
ταχνιά της βροχής. "Ο καιρὸς άλλαζε πάλι. Κατέ-
βηκα στὸ σταθμὸ τοῦ τραίνου και σὲ λίγο έκείνο
έφευγε. Καθόμουν ὀρθὸς στην πόρτα κοντά, τὰ σπίτια
χάνονταν πίσω μελαγχολικά και κρῦα, ή καταχνιά
όλοένα έρχόταν πρὸς τήν πόλη κι ὁ ήλιος έσθηνε
ανάμεσα στὰ σύγγεφα. Κάτω εκεί ή θάλασσα άπλω-
νόταν γκριζία, μαῦρες στήλες καπνοῦ ύψώνονταν από
τις τεράστιες καπνοδόχες των εργοστασίων και τὰ
φραγμένα περιδόλια είταν κατάξερα από τὸ βοριά. "Ο
χειμῶνας έρχόταν πάλι βαρὺς, υγρός, ατέλειωτος...

(Έχει συνέχεια)

ΑΔ. Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ

ΣΤΡΟΦΕΣ

ΔΕΣΜΟΙ

Στην άδελφή μου Σύλβια.

*Περιπλοκάρια και κισσοί βαρειά κι' άν σουχουν σφιξιές,
"Ω δέντρο, τὸν κορμό,
"Ομως εὐὸν περήφανα τοὺς κλώνους σου έχεις ρίξει
Κατὰ τὸν οὐρανό.*

*Μὰ έμένα ή θλίψη μου ή πικρή πού την καρδιά μου ζώνει
Σφιχτά, σφιχτά, σφιχτά,
Δέν της άφινει τὰ φτερά μάγια χαρά ν' άπλώνει
Και νά πετάει ψηλά.*

Ἄθήνα 1923

ΣΠΥΡΟΣ Μ. ΚΑΜΗΛΑΡΗΣ

ΠΡΟΠΟΜΠΗ

"Επήρες πιά τὰ μάτια σου κ' έφυγες σὲ μιάν άκρη.
"Ολα τώρα σὲ λησμονοῦν εκεί παραριχτή,
και πού νά πέση άναρωτᾶς τὸ τελευταῖο σου δάκρι,
και ποιὸς νά τὸ δεχτῆ.

"Α! σὲ λυγίζει τὸ φρικτὸ βάρος άγώνα τόσου,
άπλώνοντας τὸ χέρι σου ένα στήριγμα ζητᾶς,
στέκεις για λίγο έλπίζοντας, κρύβεις τὸ πρόσωπό σου,
έπειτα ξεκινᾶς.

Και πὼς πηγαίνεις, ὦ αδερφή ψυχή, με τή συνγνώμη,
με τήν άγάπη δίνοντας πίσω κάθε πληγή!
Και πού πηγαίνεις έτσι, άφοῦ σοῦ έκλειστήκαν
σὲ δλόκληρη τή γῆ; [οἱ δρόμοι

"Ίδέ, χορεύει γύρω σου τοῦ κόσμου ή αὐταπάτη,
σμίγουνε χεῖλη και σπονδές ύψώνονται, γελοῦν.
"Εὐὸ πεθαίνεις. Και από πρὶν—ὡς νάσαι πιά φευ-
ῶλοι σὲ λησμονοῦν. [γάτη—

Χαίρει! Τή ζωή δέν έζησες παρὰ μες στὰ ὄνειρά σου.
Γιατὸ παρόμοιο σοῦ άξιζε τέλος, ὠραία ψυχή.
"Ηρθε σάν άποθέωση, γίνεται σά χαρά σου
πρώτη και μοναχί.

(Ἄθήνα, Μάιος 1923).

Κ. Γ. ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ

ΑΠΟ ΤΑ «ΧΙΟΝΙΣΜΕΝΑ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΑ»

ΑΣΕΜΕ

"Ασε με νά μεθύσω από τὰ μῦρα
τὰ μαγικά πού ζωογονοῦν τή ζήση,
"Αστέρευτη τὰ νειᾶτα σου εἶνε βρούση
Κι' εἶνε ή δική μου άνώφελη και στεῖρα.

"Ασε τῆς ὁμορφιάς σου τήν πλημύρα
τις άσβυστες τις φλόγες μου νά σβύση,
Μέσ' τῆς χαρᾶς τὸ ήδονικό μεθύσι
σάν ὄνειρο νά σβύσω, Καλομοῖρα.

Μοιάζει ή ζωή μου με πλάνο παραμῦθι,
με τάφου σιγαλιά, με ξεχασμένο
χρυσόνειρο. Με τή βουβή τή Λήθη,
με τ' άνέγκιχτο μοιάζεις τὸ παρθένο.

Με τῆς ζωῆς τ' άπέραντα μεθύσια
ή ὁμορφία σου μοιάζει ή νεραϊδίσια.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΜΑΥΡΙΑΗΣ

ΠΑΡΑΦΩΝΙΕΣ

II

*Στις άμμουδιές σου αποβραδὺς τὸ βῆμα μου θά σύρω,
στὰ φύκια άπάνω, πού μεθοῦν με τὸ πικρὸ τους μῦρο,
τις αὔρες και τήν ἴδια μου ψυχή, πού εσένα κρᾶζει—
άρρηθμο βῆμα, πού νωθρὸ στὰ φύκια θά βουλιάζει.*

*Στὰ φύκια, πού μοσκοβολοῦν χειμῶνα-καλοκαίρι,
τόνα με τ' άλλο κῦμα της στὰ πόδια ὡς νά φέξη
ή τρικυμία, θὲ νά οδηγᾶ τὸ κῦμα ἴσα μ' άπάνω.
Και τήν ψυχή σου, πού άπ' τὰ φύκια πνέει, θὲ ν' άνασάνω.*

*Πολύβουη θάλασσα, πού σπᾶς και λυώνης στ' άκρογαλι,
στοὺς στεναγμούς μου δίνοντας άπόκριση και πάλι,
πάρε και μένα στὸν άφρὸ σά θαλασσοχορτάρι,
σάν τὸ χλωμὸ πού ελίκνισες τῆς χειμωνιάς φεγγάρι.*

ΤΕΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

CARMINA PARVA

ΣΤΟ ΝΤΙΒΑΝΙ

ΕΞΑ'Υ'ΛΩΣΗ

Στ' ὁμορφο ντιβάνι
νά βρεθοῦμε οἱ διό,
και νά πιοῦμε οἱ διό
τὸ γλυκὸ βοτάνι.

Τὸ τρελλὸ άγεράκι
φύσηξε, ὦ καλή,
φεύγομε, ὦ καλή,
μέσα στ' άγεράκι.

Πόσο λαχταροῦσα
τ' άπαλὸ κορμί,
τώρα τὸ κορμί
τῶχα, άχνομαλοῦσα!

Και κινάει θλιβή
μέσα σου ή άντάρρα,
στή δική μου άντάρρα
μυστική, θλιβή.

Μέσα ἐδὼ στὸ δειλινο
γλυκά-γλυκά,
νά σοῦ πιῶ γλυκά
τὰ γλυκά σου χεῖλη.

Σὰ γλυκὸ τραγοῦδι
πού κυλᾶ άπαλά,
μοῦ μιλᾶ άπαλά
σένα τὸ τραγοῦδι.

Πόσο τ' άγιο στόμα
μ' έπνιξε, κι ὦϊμέ
μ' έπνιξες καημὲ
και διψοῦσα άκόμα.

Κι ὁπως άγαπῶ
τὰ χλωμὰ λουλούδια,
πάνω άπ' τὰ λουλούδια
σένανε άγαπῶ.

Δὲ διψοῦσα, άνθοῦσαν
μέσα στην ψυχή
κρῖνα στην ψυχή
και μοσκοβολοῦσαν,

"Ω καλή, ὦ καλή μου,
στή μιλιὰ σου άχνός
ή ψυχή μου, άχνός,
και πετάει, καλή μου.

σὰ γλυκὸ βοτάνι
πού θά πιοῦμε οἱ διό,
σὰ βρεθοῦμε οἱ διό
στ' ὁμορφο ντιβάνι.

"Ετσι, πού ὡς θαρῶ
πὼς θρηνεῖς έντός σου,
τήν ψυχή μου έντός σου
νάσαι τή θαρῶ.

ΑΠ. Ν. ΜΑΓΓΑΝΑΡΗΣ

ΤΟ ΚΡΙΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΑ ΜΑΡΘΑΣ

I

Δέν την ξεχνάω. Και πώς μπορώ να την ξεχάσω; Ψηλή, αδύνατη. Τό πρόσωπό της γεμάτο ζαρωματιές. Τά χέρια της μακρουλά και κοκκαλιάρικα. Δυό μάτια μικρά, βαθουλά και κοκκινισμένα κ' ένα στόμα—τί στόμα ήτανε κείνο;—πλατύ, μακρύ, με δόντια άραιά, μυτρά και κίτρινα.

Θέ μου, τή άσκημιά! Και πάντα κακοντυμένη. Μ' ένα σιάλι, ποῦ δέν έλειπε ποτέ από την πλάτη της, οῦτε τό χειμώνα, οῦτε τό καλοκαίρι. Μιά φορά ήτανε μαῦρο, μα κατόπι δ καιρός τό πρασίνισε. Και πάντα λιγόλογη. Για να σου μιλήσει, έπρεπε να τής βγάλεις τά λόγια με τό σιγκέλι.

Άπ' όταν θυμάμαι τόν κόσμο, θυμάμαι στο σπίτι μου την Κυρά Μάρθα. Δέν έλειπε από καμμιά μας περιόσταση. Γεννιόντανε κανένα αδερφάκι μου; Έρχόντανε τρεχάτη, για να περιποιηθεί τό μωρό και τή μητέρα. Άρρώστιανε κανένas από μās; Ή Κυρά Μάρθα θα τούβαζε τις άνεμικές βεντουζες ή θα τούβραζε τό χαμομήλι. Είχαμε τή ράφτρα; Έρχόντανε από τό πρωί ένωρίς και βοηθοῦσε στο ράψιμο—έριραφτε τις κόπιτσες τόσο στερεά, ποῦ όσο κι' αν τις τραβοῦσες αδύνατο να ξιλωθοῦνε—ή σιδέρωνε με προσοχή τούς καινούριους ποδόγυρους. Σιδερόνοντας τραγουδοῦσε: «Στό ρεῦμα τής ζωής μου γιατί να σε απαντήσω;» με μιά φωνή, ποῦ θύμιζε βραγχοκόρακα. Μα ήτανε στο σπίτι καμμιά γιορτή; Και ποιός άλλος από την Κυρά Μάρθα θα χτυποῦσε τ' αυγά, για να γίνει ή συνηθισμένη γιορτιάτικη τούρτα του σπιτιού;

Άχ! οῦτε την τούρτα δέν μπορώ να ξεχάσω. Μιά μαλακή, γλυκειά, πάντα, ποῦ μύριζε βανίλλια κι' άνάμεσα της κομπόστα από φρούλες ή από βερνυκοκκο. Έπάνω την περιχύναν με ζάχαρη φιλοκοπανισμένη. Την έφτηνανε τόσο όμορφα ο πατέρας. Άλλά τί λέγαμε; Ά ναί, για την Κυρά Μάρθα.

Τόσο πολὺ είχα συνηθίσει να τή βλέπω, χωρίς ποτέ να μπορέσω να θυμηθῶ ποτέ την είχα πρωτο-

ειδεί, ώστε την θεωρούσα σα μίαν ύπαρξη, ποῦ αποτελοῦσε μέρος του σπιτιού μου, όπως ή πολυθρόνα του πατέρα μου, ή τό ντουλάπι ποῦ μου φύλαγαν τά ρούχα μου.

Άν είχε δική της οικογένεια, αν είχε σπίτι δικό της, αν είχε σκέψη, νεῦρα, καρδιά, δέν έξήγησα ποτέ να τά μάθω. Θαρροῦσα, με την παιδιάστικη φαντασία μου, πώς ή Κυρά Μάρθα ήρθε στον κόσμο μόνο και μόνο, για να μη λείπει ποτέ από τό σπίτι μας, τή στιγμή ποῦ θα μās χρειάζωντανε.

Μιά μέρα μονάχα θυμάμαι, πώς είδα τό στόμα της να χαμογελάσει. Ένας φίλος του πατέρα μου είχε έρθει από ταξίδι και μούχε φέρει εκείνην την ήμέρα χάρισμα μιά μεγάλη, όμορφη, κοῦκλα.

Φανταστήτε τώρα! Μιά κοῦκλα μεγάλη σαν παιδί, με δυό μάτια γαλανά και δυό σειρές κατάμαυρες, τραβηγμένες γυρτές για φρυδιά. Ένα στοματάκι μισοανοιγμένο και μέσατου φαίνονταν δυό—γιατί τάχα δυό μονάχα;—μικρούτσικα δοντάκια. Μάγουλα ρόζ, σαν τά τριαντάφυλλα ποῦ μās έφερνε ο περιβολάρης, για να φτηάξουμε τό ροδόξυδο. Και κάτι μαλλιά! Ω, τί μαλλιά ήτανε κείνα! Ξανθά, κατσαρά και μαλακά σα με-

τάξι. Ντυμένη, σαν τις μυριόπλουτες πριγκηπέσες των παραμυθιών.

Ποτέ μου δέν είχα ιδεί όραιότερη κοῦκλα. Ή χαρά μου ήτανε τόσο μεγάλη, ποῦ μου φαίνονταν, πώς κάτι είχε σταματήσει μέσα στο λαιμό μου και πάσκιζε να με πνίξει. Τά καῦμένα τ' αδερφάκια μου κίτταζαν την κοῦκλα μου με θαυμασμό, μα και με λίγη ζήλεια. Στην ήλικία τους τίποτα πειδ φυσικό! Ήτανε όμως περήφανα και δέν έλεγαν λέξη.

Ήξερα, πώς μέσα στην κρεββατοκάμαρα τής μητέρας μου ήτανε αυτό τό πρωί ή Κυρά Μάρθα, ποῦ τή βοηθοῦσε να συγυρίσει τά συρτάρια της. Έτρεξα κεί, κρατώντας τό θησαυρό μου στην άγκαλιά μου και μόλις τή ζύγωσα, τής φώναξα με μισοπνιγμένη από τή συγκίνηση φωνή:

ΕΙΡΗΝΗ ΔΕΝΔΡΙΝΟΥ
(Σκίτσο Δ'ος Κατίνας Παπα)

—«Κύτταξε, Κυρά Μάρθα, τό παιδί μου!»

Τά μάτια της σταμάτησαν τότες επάνω στην κοῦκλα μου και τά είδα ν' αστράφουν, ενώ τά χείλια της χαμογελοῦσαν.

Μα έπρεπε να δώσουμε κ' ένα όνομα στο κοῦκλακι μου. Συμβούλιο λοιπόν όλα τά παιδιά. Κάποιο είπε, πώς θαπρεπε να τή βγάλουμε Χρυσή για τά χρυσά της τά μαλλιά. Ο μεγαλειότερος αδερφός μου είπε με λίγη ειρωνείαν, μισοκλειώντας τά μάτια, πώς έπρεπε να την ποῦμε Κουτσοδόντα, γιατί τί άλλο είναι ένα παιδί τόσο μεγάλο με μονάχα δυό δόντια; Οῦτε καταδέχτηκα ν' απαντήσω σε μιά τέτοια γνώμη, και αποφασίσαμε να την ποῦμε Γαλανή, για τά γαλανά της τά μάτια.

Πέρασαν μέρες πολλές. Τώρα ή κοῦκλα μου είχε δικό της κρεββατάκι—τής τώφτηραξα από ένα μεγάλο χαρτόνινο κουτί τής μητέρας—δικά της σεντονάκια, μαξιλαροθήκες, κουβερτίτσες και καινούρια φορεματάκια. Μα όσο κι' αν προσπαθοῦσα ράφτωντας να μην είναι πολὺ μεγάλες οί βελονίες μου, όσο κι' αν δέν άφησα νταντελλάκι και κορδελίτσα, ποῦ να μην τά καρφόσω επάνω στα φορεματάκια, ποῦ τής έφτηχνα, στη χάρη δέν κατάφερα να φτάσουν τό δικό της.

Έ, τί να γείνει! Τό ίδιο ο καιρός περνοῦσε χαριτωμένα με τή Γαλανή μου. Τό βράδυ εγώ ή ίδια την πλάγιαζα στο κρεββατάκι της, αφού πρώτα τής έκανα την προσευχή της. Τό πρωί εγώ τή σήκωνα και την έντυνα. Την έπαιρνα και στον περίπατο. Περιπατοῦσα μαζί της γεμάτη καμάρι και περιφάνεια, γιατί όλα τά παιδιάστικο βλέμματα σταματοῦσαν επάνω της με πόθο.

Άλλά μιά μέρα, με είχε πάρει ή Μανά μου στής Γιαγιάς, κ' ή Γιαγιά, μιά παραξενη, γκρινιάρη γρηά, βαρύνονταν τις κοῦκλες και τά παιγνίδια, γυρίζοντας στο σπίτι δε βοήθα πειά τή Γαλανή μου.

Ρώτησα όλους, έψαξα παντοῦ. Έκάμαμε άνω-κάτω τά συρτάρια, αναποδογυρίσαμε τά σκεπάσματα των κρεββατιών, σκαρφλώσαμε επάνω στα ντουλάπια, κυττάξαμε σε όλες τις γωνιές, τραβήξαμε τά έπιπλα του σπιτιού, χάλασα τόν κόσμο από τά κλάμματα και τις φωνές—θυμάμαι μάλιστα, πώς αποκοιμήθηκα κλαίοντας εκείνη την βραδεία—μα του κάκου! ή κοῦκλα δε βρέθηκε.

Πιστέψαμε στο τέλος, ποῦ κάποιο από τ' αδερφάκια θα την είχε σπάσει, δίχως να θέλει και θάρριξε στο δρόμο τά κομμάτια, για να μην τόν ανακαλύψουμε. Για μέρες δέν ήθέλησα να μιλήσω σε κανένα από τά παιδιά, μολονότι όλα με παρακαλοῦσαν να παίξω μαζί τους και τό καθένα χωριστά με βεβαίωνα για την άθωότητά του.

Πρώτη φορά ή Κυρά Μάρθα, όταν έμαθε τό δυστύχημά μου, με πήρε στην άγκαλιά της και με παρηγόρησε, λέγοντάς μου, πώς ή Πρωτοχρονιά δε

θ' άργοῦσε και πώς θα μεσίτευε στη μητέρα μου, για να μου χαρίσει μίαν όμοια κοῦκλα. Σιγά, σιγά, παρηγορήθηκα. Όταν όμως θυμώμουν τή Γαλανή μου, χωρίς να τό θέλω, πολλές φορές αναστέναζα.

II

Πέρασαν μερικά χρόνια. Τά παιγνίδια ξεχάστηκαν με τά μαθήματα, με τις φίλες του σχολείου, με τις γλυκές ματιές των άγοριών στο δρόμο και με τή φιλαρέσκεια ποῦ αρχίζει να ξυπνάει δειλά, δειλά—ίσως για να θρονιαστεί κατόπι απόλυτος καταχτητής—στα δεκατέσσερα κοριτσιόστικα χρόνια.

Μέρες πολλές—θυμάμαι—δέν είχε φανεί στο σπίτι μας ή Κυρά Μάρθα. Μα κανείς δέν πονοκεφάλιαζε γι' αυτό! Άκουα κάποτε τή μητέρα μου να λέει: «Τί θα πεί, ποῦ δε φάνηκε τόσες μέρες ή Κυρά Μάρθα!» Μα ξεχνιόντανε τό πολύτιμο πλάσμα, σαν ή ανάγκη δέν τό καλοῦσε, με τις τόσες άλλες ποιδ εύχάριστες έγνοιες τής ζωής.

Ένα μεσημέρι, γυρίζοντας από τό σχολείο, βοήθα τή μητέρα μου με την ύψη κλαμμενη.

—«Είναι άρρωστη βαρειά ή Κυρά Μάρθα», μούπε με ταραχή, «και επιμένει να πās να σε ιδεί. Δέν μπόρεσα να τής τό άρηθῶ. Να πās, αλλά να μην μείνεις πολὺ».

Τό ίδιο τό απόγευμα ξεκίνησα για τής Κυρά Μάρθας. Ήτανε ή πρώτη φορά, ποῦ πήγαινα στο σπίτι της. Πρέπει να πῶ την αλήθειαν—πήγαινα χωρίς κανένα κέφι. Μονάχα με λίγη περιέργεια. Τί τάχα να με θέλει; Και με έλαφρῶτα ίκανοποίηση. Γιατί άπ' όλα τά παιδιά—και δέν ήμαστε λίγα!—έμένα να προτιμήσει;

Ήμαστε στις στερνές μέρες του Μαγιού. Μολονότι απόγιομα, ο ήλιος ήτανε καυτερός. Στον οὐρανό οῦτε ένα συγνεφάκι.

Πέρασα μερικά στενά σοκάκια, τό ένα χωμένο μέσα στ' άλλο, ακανόνιστα, δίχως ρυθμό, με παληόσπιτα από τή μιά και την άλλη μεριά. Στις σκασιματιές των τοίχων, ποῦ σε πολλές μεριές ήτανε χορταριασμένες, έτρεχε ποτέ, ποτέ, καμιά βιαστική, ζωηρή και λυγερή γουστερίτσα. Οί διαβάτες ήτανε σπάνιοι. Κάπου-κάπου, στη θύρα ενός φτωχικού σπιτιού μιά γυναίκα έπλενε παληόρουχα μέσα σ' ένα μαστέλο, ενώ τό παιδάκι της βρώμικο, άτένιστο και κουρελλιάρικο, καθισμένο στη γής, σιμά της, έπαιζε με τά χόματα και τά βρωμόνερα.

Σ' ένα τέτοιο σοκάκι βρίσκονταν και τό φτωχόσπιτο τής Κυρά Μάρθας.

Ποτέ δε θα ξεχάσω την κατάχλωμη ύψη, ποῦ άντίκρουσα μπαίνοντας μέσα στής άρρωστης την κρεββατοκάμαρα. Τό κεφάλι τής Κυρά Μάρθας άκουμποῦσε επάνω στο μαξιλάρι του κρεββατιού. Πῶ, πῶ, τί χλωμάδα ήτανε κείνη! Και αδύνατη. Τό πετσὶ και τό κόκκαλο. Μέσα σε τόση αδυναμία τό στόμα της φάν-

ταξε άκόμα πειό μεγάλο και τὰ κοκκαλιάρικα χέρια της λές και δέν τέλειωναν ποτέ.

Τὴν καυμένη τὴν Κυρά Μάρθα! Τάχα δὲ θὰ τὴν ξαναβλέπαμε πειά σηκωμένη, πρόθυμη, ἐργατική, ἀκούραστη, γεμάτη καλωσύνη, ὅπως πρὶν;

Μοῦκαμε σχῆμα μὲ τὸ χέρι νὰ πάω κοντά της, κι' ὅταν τὴ ζύγωσα, μοῦγενεψε νὰ καθήσω ἐπάνω στὸ κρεββάτι της, ἐνῶ τὰ μάτια της μὲ κύτταζαν μ' ἕναν τρόπο παράδοξο.

Σὲ λίγο αἰστάνθηκα τὸ κοκκαλιάρικο χέρι της νὰ πηάνει τὸ δικό μου.

— «Ἀκουσε, μικρή μου», μοῦπε μὲ βαθειά, τρεμάμενη φωνή. «Ἐχω ἕνα βᾶρος στὴ συνείδησή μου, γιατί κάποτε σὲ πίκρανα πολύ».

— «Ἐσύ, Κυρά Μάρθα, μὲ πίκρανες; Δὲν εἶναι ἀλλήθεια».

— «Ναί, παιδί μου».

Κ' αἰστάνθηκα τὸ χέρι τῆς Κυρά Μάρθας νὰ τρέμει ἀνάμεσα στὸ δικό μου.

— «Τὴν κοῦκλα σου, θυμάσαι; τὴν ὁμορφη, τὴ Γαλανή, ἐγὼ σοῦ τὴν πῆρα!».

— «Ἐσύ, Κυρά Μάρθα; Ἄδύνατο. Τὶ νὰ τὴν κάμεις;»

Ἄρχισε νὰ βῆχει· μ' ἕνα βῆχα σκληρό, πού τῆς σπάραζε τὰ στήθια. Μὰ τῆς ἀνέβαιναν και δάκρυα στὰ μάτια.

— «Ναί, παιδί μου, ἐγώ. Τὶ νὰ τὴν κάμω; Δὲν ξέρεις, δὲν μπορεῖς νὰ ξέρεις ἐσύ. Εἶσαι τόσο νέα! Ἄδέρφια δὲ γνώρισα. Οὔτε παιδί. Δὲν πατρύτηκα, βλέπεις. Καὶ ὅμως ἔζησα πάντα μὲ τὸν πόθο τοῦ παιδιοῦ. Τίποτα ἄλλο δὲ λαχάρησα στὴ ζωὴ μου. Ἐνα παιδί δικό μου. Χαίδεψα ὅλα τὰ παιδιά, πού ἀντάμωσα στὸ δρόμο μου, μὰ μάνα ποτὲ κανένα δὲ μ' ἔκραζε. Ζητοῦσα ἀφορμὴ ν'ἀρχωμαι στὸ σπίτι σου, γιατί εἶστε πολλὰ παιδιά. Ἐτσι εἶχα μπρός μου ὅλες τὶς ἡλικίες και μποροῦσα νὰ φαντάζωμαι, πῶς θάτανε κ' ἕνα δικό μου παιδί. Ὅταν κατόπι τὸ βράδυ στὴν κάμαρά μου, αὐτὴ ἢ ἐρημιὰ μὲ πάγωνε. Καὶ θέρεινε μέσα μου τὸ μαράζι. Ὅταν εἶδα τὴν κοῦκλα σου, πού τόσο μοιάζει μὲ παιδί ἀληθινό, δὲν μπόρεσα νὰ κρατηθῶ. Ἐνα ἀπόγνωμα εἶχες βγεῖ ἔξω μὲ τὴν μαμά σου. Εἶχες ἀφήσει τὴ Γαλανή στὸ σπίτι. Ἦτανε πλαγιασμένη ἐπάνω στὸ κρεββάτι, πού τῆς εἶχες φτιάξει. Βρέθηκα μόνη στὴν κάμαρά σου. Σὺ ἔχεις τόσα ἀδέρφια! Μιά μέρα θάχεις και παιδί. Ἐγὼ τίποτα. Τὴν ἀρπαξα κ' ἔφυγα σάν τρελλή. Θὰ τὸ πιστέψεις; Ἄπο τότες μοῦ φαίνονταν, πῶς δὲν ἤμουν πιά ἐρημη στὸν κόσμο. Μὴ μὲ γελάσεις. Τὸ βράδυ τὴν πλάγιαζα σιμά μου και τὴ νύχτα ξυπνοῦσα πολλές φορές, γιατί φοβόμουν μὴ τὴν πλακόσω. Τὴν πιστεῦσα παιδί ἀληθινό».

Ἐνας βῆχας—τὶ τρομερὸς βῆχας ἦταν ἐκεῖνος!—τὴν ἔκαμε δάλακαιρη νὰ σπαρταρίσει. Ὅλο τὸ κρεββάτι σάλεψε.

Πῆρε μιὰ γουλιὰ νερὸ και κατόπι μὲ ρώτησε δειλά — «Θὰ μὲ συμπαθήσεις, γιὰ νὰ μὴν πάω μ' αὐτὸ τὸ κριμα στὴν ψυχὴ; Ἄν τὴν θέλεις τὴν κοῦκλα σου, νὰ τὴν, εἶναι δῶ».

Κατέβασε λιγάκι τὰ σκεπάσματα και εἶδα τὴ Γαλανή μου, τὴν ὁμορφη κοῦκλα μου, μὲ τὰ ροζ τὰ μαγουλάκια, τὰ χρυσᾶ, κατσαρά, μαλλιά και τὸ μισοανοιγμένο στοματάκι, πλαγιασμένη σιμά στὸ σκελεθρωμένο γεροντικό, κουφάρι τῆς Κυρά Μάρθας.

— «Ὅχι, Κυρά Μάρθα μου, νὰ τὴν κρατήσεις. Ἐκαμες καλά, πολὺ καλά, πού τὴν πῆρες!»

ΠΙ

Τρεῖς μέρες κατόπι ἡ Κυρά Μάρθα εἶχε πεθάνει. Παρακάλεσα τὴ μητέρα μου νὰ βάλουν μέσα στὸ φτωχικὸ φέρετρο τῆς δυστυχισμένης γυναικας και τὴν κοῦκλα μου και νὰ τίς θάψουν μαζῆ.

Κέρκυρα-Φλεβάρης 11-23.

ΕΙΡΗΝΗ Α. ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ

Στὸ καφενεῖο τὸ φτωχικὸ τῆς ξένης πολιτείας ξανθὰ ζευγάρια λαχταροῦν τὴ γόνιμη στιγμή. Χαμογελῶ μὲ τὴν ψυχὴν ἤρεμα βαρεμένη και νοσταλγῶ στὰ μέρη μου κ' ἐγὼ κάπια ἐποχὴ...

Ἐξω, στὴ νύχτα μυστικό, μουγγὸ τὸ χιόνι πέφτει, γιὰ πάντα λές και τέλειωσεν ἡ τύρβη τῆς ζωῆς και πέφτει μὲς στὴ λήθη του τὴν ἄσπρη νὰ τυλίξει τὴ στείρα σφαίρα, στοὺς καιροὺς πού θὰ κυλοῦν βουβοί.

Ἄλλοίμονο, πῶς γέρασεν ἡ θλιβερὴ ἀνθρωπότη και νεύριασαν κι οὐρλιάζουνε σὰ πίθηκοι οἱ λαοί... Καλὰ πού ὁ θεῖος Ἐρωτας κρατάει ἀκόμα βέλη και ὁ Πᾶνας δὲν ἀπέθανε στὴ μαύρη χλαλή.

Πίνω τὴ μαύρη μύρα μου και σκέφτομαι τὶ Μοῖρα τοῦ ἀνθρώπου τὰ καμώματα παραξένη ὁδηγᾶ κ' ἕνα ρομάντσο γίνεται ἢ κάθε μιὰ του μέρα... (Και πάλε ὁ νοῦς μου νοσταλγὸς στὰ μέρη μου γυρνᾶ.)

Σπίτι γλυκό, κι ἀγάπες μου και φίλοι μου και τόποι δικοί μου, τὴν ἀγάπη σας πάντα θὰ λαχταρῶ.) χτυπᾶνε τὰ μεσάνυχτα στοῦ τοίχου τὸ ρολόγι.

Τὰ ξανθὰ ταίρια φεύγουνε μ' ἄσβυστο τὸν καιμὸ...

Λευψία 1922.

ΔΗΜ. Ν. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ

ΑΙΩΝΙΕΣ ΝΥΧΤΕΣ

—= 5 =—

Ἄντικρυ κι ἄντικρυ πάλι οἱ δύο μας και τὰ ποτήρια μας γεμάτα. Τὰ πυκνά σου μαλιὰ ἄνω κάτω ἀπὸ τὸ πέρασμα τῶν δάχτυλων σου ἀνάμεσα τους. Τὰ μεγάλα σου μάτια ἀστράφτουν.

Μ' ἀγαπᾶς πιδ πολὺ σήμερα γιατί κοιτάξεις βαθύτερα μέσα στὴν ψυχὴ μου.

Τὴν εἶδες;

Εἶνε σάν ἕνας πλατὺς δρόμος γεμάτος ἀπὸ αἱματομένα πατήματα.

Μ' ἀγαπᾶς πιδ πολὺ σήμερα γιατί σ' ἄφισα νὰ μοῦ ξαναμιλήσεις γιὰ ὅσα ἤθελα νὰ ξεχάσω και νὰ ὀργώσεις ἄλλη μιὰ φορὰ μέσα μου ἐκεῖνα πού λαχτάρησα νὰ μὴν εἶχαν προβάλει στὸ φῶς.

Κοίταξέ με λοιπὸν πάλι.

Εἶνε οἱ ὄρες τώρα πού ταξιδεύουμε στὶς ἄκριες τῶν σύνορων, ἀπ' ὅπου ἀρχίζουν οἱ ξωτικοὶ τόποι. Κατάμαυρα τᾶλογα μας σάν τὴ νύχτα. Περνοῦμε ἀνάμεσα ἀπὸ στενά κι' ἀπὸ κλεισοῦρες ἀνοιγμένες ἀπὸ τὸ σκίσιμο τῶν βουνῶν πού ἦταν πρὶν σμιγμένα σὲ ἕνα.

Ἐκεῖ στὶς ἄκριες βρίσκονται τ' ἀνύπαρχτα και τὰ χυμαιρικά βασίλεια, ὅπου τῶνομα τους μονάχα ἔχει ἀπομείνει και πού τίς μυθολογικὲς κορῶνες τους, τίς στεφανόνοντας ἀκόμα οἱ βασιλιάδες λογαριάζοντάς τις, πιδ πολὺτίμες ἀπὸ τίς ἀληθινές. Ἐκεῖ βρίσκονται τὰ ἐρειπωμένα, παλάτια πού ἀκέρηρα τὰ χάρηκαν οἱ ἀλήτες και νοστᾶλγησαν τὰ συντρίμια τους οἱ ρηγάδες.

Ἄς ξαναπιοῦμε λοιπὸν κι ἄς ξαναμιλήσωμε.

Ἐσένα οἱ θύμησες σου εἶνε σάν τὰ μαργαριτάρια ἀπάνω σὲ μιὰν ἀρχαία βυσινια πορφύρα, ἐμένα κυλοῦν θαμένες σὰ φαρμακεμένες σταλαγματιές γιὰ νὰ τρυπήσουν τὸ σκληρὸ μαῦρο πανὶ τῆς ζωῆς μου.

Ἀκούμπησέ μου τὸ κεφάλι σου στὸν ὄμο γιὰ νὰ σοῦ χαϊδέψω τὰ μαλιὰ τὰ κατάμαυρα.

Νὰ σοῦ τὰ φιλήσω.

Κανένας ἄλλος μέσα στὴ σάλα ἐξὸν ἀπὸ κάποιον κάποιον πού σὲ μιὰν ἄκρη μιλάει μονάχος του και πίνει.

Μεσονύχτι.

Πίσω ἀπὸ τίς στέγες τῶν σπιτιῶν ἀρχίζουν λίγο λίγο νὰ προβέλνουν οἱ κίτρινες ἀχτίδες τοῦ στερονοῦ μισοφέγγαρου.

Ἄς ξαναδειάσωμε τὰ ποτήρια.

Ἡ ὄρα φεύγει γιὰ πάντα.

Ἄπο τὸ σπασμένο τζάμι τοῦ παράθυρου φουσαεῖ ἕνα ρέμα ἀέρα. Σὲ χτυπᾶ και ξεφυλλίζει ἀργὰ ἀργὰ ἕνα τριαντάφυλλο πού ἔχεις στὸ στήθος. Τὰ δλομύριστα πέταλλά του σέρνονται ἀπάνω στὸ σανιδένιο τραπέζι.

Δὲς τα εἶνε πορφυρά κι αἱματομένα σάν τὴν καυτερὴ ζούλια πού μᾶς ἔδεσε τοὺς δύο μας ὡς τὸν τάφο.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ

ΣΗΜ.—Ἡ πρόξα αὐτὴ δημοσιεύτηκε πρὶν τρία-τέσσερα χρόνια στὸ «Λόγο» τῆς Πόλης. Ἡ σημερινὴ ἐκδοσι εἶνε ἡ ὀριστικὴ κατόπι ἀπὸ καλὴ διόρθωση.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Τῆς Ν. Π.

Ἐτσι ἀπαλή και τρυφερὴ ὡς ἄσπρη πεταλοῦδα ἢ εἰκόνα σου φεγγοβολεῖ στὴν ὑπνοφαντασίᾳ μου· κ' ἡ νέα ψυχὴ μου ἀνοίγεται σὰ λούλουδο σὲ σένα, λιποθυμᾶ,—και φλέγεται ἢ τρέμουσα καρδιά μου.

Μοιάζεις μικρό, λευκότατο παρθενικὸ κρινάκι πού τοῦ πρωῖοῦ ἢ ὀλόδροση ἀνάσα τὸ χαϊδεύει· και τὸ κορμί σου ὑψώνεται λυγίζοντας μὲ χάρι τὸ εὐωδιασμένον ἄνθος του πού ἡ αὔρα τ' ἀναδεύει.

Και σὲ μιᾶς μέρας θλιβερῆς τὸ λαγγεμένο δεῖλι πού τὴ μορφὴ σου μιὰ ἄπειρη γλυκάδα τὴν εὐώδα, τὴ νέα ψυχὴ μου ἐσκόρπισα ἀβρὰ στὰ γόνοτά σου, καθὼς στὰ πόδια τῆς καλῆς θεορᾶ σκορποῦνε ρόδα...

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΨΑΜΠΕΛΗΣ

ΤΑ ΑΣΠΡΑ ΧΕΡΑΚΙΑ

Θωρῶντας τῶν χειρῶ σου τὴ λεφκότη μὲς σὲ μιὰν ἄσπρη δμίχλη ταξιδέβω τῆς σκέψης μου ξαφνίζεται ἡ στεριότη και κάτι ἀπὸ τὰ φύλλια, λές, χαϊδέβω θωρῶντας τῶ χειρῶ σου τὴ λεφκότη.

Ἄπ' τᾶσπρα φύλλια πού μοσκοβολᾶνε κι εἶναι σκαλὶ στῆς ἐφτυχίας τὸ θρόνο φτερὰ ψυχῶν πού αἰθεροπαῖνε πού ἀλλάζουν σὲ χαρὰ πλέρια, τὸν πόνο τὰ δλάσπρα φύλλια πού μοσκοβολᾶνε.

Κι' ὅλα τὰ ὄραϊα ἀγγίζω μὲ τὴ σκέψη σάν ἀγναντέβω τὰ κατάλεφά σου χέρια —Τεχνίτης τάχει ἀπὸ τὸ Πάριο σμιλέψει, Κρῖνοι ἄσπιλοι κι δλάσπρα περιστέρια κι' ὄλο ἄσπρα μοῦ περνοῦνε ἀπὸ τὴ σκέψη.

Ἄπλωσε τὰ δαχτύλια στὰ μαλλιὰ μου και σύρε τα στὸ μέτωπό μου ἀπάνω ν' ἀνθίσουν κρῖνα, φύλλια στὴν καρδιά μου στὴ σκέψη μου φτεράκια ἄσπρα νὰ κάνω —Ἐπλωσε τὰ δαχτύλια στὰ μαλλιὰ μου.

ΣΙΤΣΑ ΚΑΡΑ-Ι-ΣΚΑΚΗ

Πώς λοιπόν να μην πίνω; Έτσι θα πεθάνω τουλάχιστον πιδ γλήγορα...

Είτανε αδύνατο να προχωρήσω. Τήν κοίταξα. Κοιμούντανε ακόμα. Τήνε πλησίασα. Έσκυφα από πάνω της.

— Δύστυχη γυναίκα! Έχεις λοιπόν ένα παρελθόν! Μιάν Ιστορία! Δεν είσαι ή κοινή κοκκότα, που παραδίνεται από τη δίψα του παρᾶ. Από τη μανία της επίδειξης! Έρριξα μιὰ ματιά στο δωμάτιο. Και τότε σκέφτηκα ότι ο στολισμός εκείνος είχε σκοπό να διεγείρει. Το μάτι μου έπεσε πάλι πάνω της. Το κεφάλι γεμμένο δίπλα. Το φουστάνι της τσαλακωμένο. Είχα σφίξει πάνω μου το κορμί της. Το κορμί που φώλιαζε μέσα της ή βρώμικη αστένια. Είχα φιλήσει το στόμα κείνο το σαρκώδικο, κατακόκκινο από τον πυρετό. Έγυσε κοίταξα το κρεβάτι. Είχα κυλιστεί πάνω μαζί της. — Κ' είτανε όλο πάθος. — Τα σεντόνια του, είτανε τσαλακωμένα.

— Το κρεβάτι της ήδονης και του πόνου σκέφτηκα.

Όλο το μίσος μου για τον άνθρωπο έσβυσε. Τα χέρια μου σφιχτήκανε σε γροθιές και κοίταξα κατά τα ταβάνι. Ένας άλλος θυμός ζύπνησε μέσα μου.

— Άσκοπη γέννα! Άχαρη γέννα!

ΚΡΙΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΤΟ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΕΡΓΟ

ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΘΕΟΤΟΚΗ

(ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ)

Έγραφα στο πρόχειρο σημείωμα μου του περασμένου φύλλου:

«Έχουμε επιφύλαξεις για ώριμα σημεία του έργου του, αλλά πάντα θα μένει ο Ντίνος Θεοτόκης ένας από τους λίγους που δώσαν μιὰ νέα ζωντανή πνοή στον τόσο όπισθοδρομημένο κλάδο της λογοτεχνίας μας, το διήγημα.»

και πραγματικά ή εποχή του Θ. συμπέφτει με την εποχή της μετάδοσης από την ήθογραφία στο ρομάντσο και το κοινωνικό διήγημα, σαυτήν την περίοδο ανήκει και το έργο του.

Στυλίστας δυνατός δούλεψε τα έργα του σε αρχιτεκτονικά φορμαρισμένο ύφος που τραβάει τον αναγνώστη ακούραστα ως το τέλος κάθε του έργου προπαντός στον «Κατάδικο» που κατά τη γνώμη μου στέκει το τελειότερο απ' όλα του τα έργα. Μόνο στους «Σκλάβους στα δεσμά τους» απαντάει κανείς έχτεταμένες ψυχολογικές ανάλυσης που κουράζουν αληθινά.

Η φράση του Θ. τρέχει πηγαία απ' την πένα του χωρίς καμιά προσπάθεια, ή διήγησή του φυσική κι

Με κομμένα πόδια και με τρομερό πονοκέφαλο κατέβηκα στο σαλόνι.

Το χαροκόπι βαστούσε ακόμα.

Είτανε όλοι μεθυσμένοι. Οι γριές είχανε πάει για ύπνο. Η τρέλλα του χορού και του κρασιού ή σκανταλιάρικια δύναμη, είχανε φέρει στα κεφάλια όλων την έρωτική ζαλάδα.

Στο στροβιλισμό του χορού το γυναίκειο κορμί, σφιγγότανε τρελλά, σφιχτά στο άντρίκειο κορμί. Το στόμα το τραγανό, το λάγνο ζητούσε να φιληθεί, να δαγκωθεί άγρια από το διψασμένο άντρίκειο στόμα και τα σκληρά, τὰπαλότρεμα στήθια—άφράτα και χυμώδικο φροβια—ζητούσανε το χᾶδι απ' το χέρι, που τραδιότανε άθελα εκεί απ' το προκλητικό, χαριτόγιομο κούνημά τους. Το σαλόνι έστέγαζε πια κόσμο με μιὰ μόνο άπαιτηση: Να ικανοποιήσει την επαναστατημένη του σάρκα.

Ρίχτηκα στην πρώτη καρέκλα, που βρήκα μπροστά μου. Παράγγειλα ένα μπουκάλι κρασί. Άναψα ένα τσιγάρο και άρχισα να πίνω μονορούφι κάθε ποτηριά.

(Τέλος).

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΑΡΟΥΝΑΣ

άβιαστη είναι γεμάτη από δυνατές εικόνες όπως αυτές απ' τον «Κατάδικο»:

«Και στο νου του έφεξε με μιᾶς χρυσή ή έλπίδα, φωτεινή κ' έκείνη σαν το φῶς του ήλιου που πήγαινε να βασιλέψη, μιὰ έλπίδα που πέρασε σαν άστραπή μέσαθε από την ψυχή του και που δεν έτολμούσε αυτός ξάστερα να την έξηγήση στον έαυτό του: θαρχόντουν ίσως εκείνο το βράδυ!...»

Κι' όλοι τούτοι οι στοχασμοί τούχαν έρθει στο νου μαζί ή σε μιὰ στιγμή, χαλλάζοντας με της άστραπής τη γλιγοράδα: ο νους του έβλεπε μονομιᾶς όλα μαζί τα πράματα, καθώς το μάτι του ανθρώπου που ανεβαίνει σε ψηλό κορφοβούνι βλέπει τριγύρω έναν κόσμο...»

Ένα από τα ωραιότερα στολίδια της τεχντροπίας του είναι ή επανάληψη δλόκληρων παραγράφων («Κατάδικος» σ. 3—94. «Οι Σκλάβοι στα δεσμά τους» σ. 5—444 κ.ά.) που υποβάλλει τέλεια, δείχνει τις όμοιότητες και αντίθετες των δύο παράλληλων στιγμών καλύτερα από κάθε περιγραφή.

Ο διάλογος του είναι φυσικώτατος κι άβιαστος. Ο

Θ. μελέτης, ένοιωσε τη ζωή τέλεια και την απόδωσε έπειτα με φωτογραφική πιστότητα. Αυτό κανείς δε μπορεί να του τ' άρνηθει.

Άλλά δεν είναι αυτό βέβαια που ζητάμε από το μεγάλο τεχνίτη, αυτό ανήκει στην ήθογραφία και πραγματικά, τα περισσότερα έργα του Θ., θαυμάσια μπορούν να χαρακτηριστούν «ιδεολογικά ήθογραφήματα».

Ο Τεχνίτης πρέπει να μελετήσει τη ζωή και σύμφωνα μ' αυτή να πλάσει τους δικούς του έσωτερικούς τύπους κι όχι πιστά νάνιγράψει τους τύπους του απ' τη ζωή. Γι' αυτό δε χρειάζεται μονάχα ή μελέτη της ζωής παρά και ή ένσυνείδητη άφομοίωση της ιδεολογίας που ο συγγραφέας αναλαβαίνει να υποστηρίξει με το έργο του. Κι ο Θ. δεν το κάνει αυτό. Ο Θ. ήταν σοσιαλιστής «από καθέδρας», ακαδημαϊκός σοσιαλιστής, πήρε το σοσιαλισμό για φιλοσοφική ιδεολογία, θέμα για συζήτηση των διανοουμένων και τέτοιον τον παρουσίασε στα βιβλία του και μάλιστα σε κείνο που περισσότερο παρουσιάζεται κοινωνικός συγγραφέας στους «Σκλάβους στα δεσμά τους».

Η σύνθεση της έφτανισιακής κοινωνίας πολύ βρήθησε το Θ. στα κοινωνικά του έργα, γιατί μόνο σ' αυτή βρήσκει κανείς και τις τρεις κοινωνικές τάξεις: την άριστοκρατία, τη νέα άστική, και το λαό.

Από τα έργα του Θ. ξεχωρίζουν ο «Κατάδικος» κι «Οι σκλάβοι στα δεσμά τους», θάσχοληθούμε όμως και με τα άλλα του.

Ο «Κατάδικος» κατά τη γνώμη μου είναι το τελιώτερο του έργου κι από άποψη μορφής και ιδεολογίας γιατί απασχολήται με τις άφηρημένες ήθικες έννοιες. Είναι ένα Τολστοϊκό διήγημα γραμμένο με δύναμη που με έκανε να λυπηθῶ γιατί δεν πιστεύω στη Θρησκεία και στην Πρόνοια για να μπορέσω έτσι να ευχαριστηθῶ περισσότερο απ' αυτό.

Στον «Κατάδικο» ο Θ. ξεφεύγει από τον παραπάνω όρισμό, δεν αποδίδει φωτογραφικά τη ζωή παρά πλάττει τους δικούς του τύπους, όπως τον Άη-Γιάννη τον Τουρκόγιαννο, έναν υπέροχα ψυχολογημένο ιδεολογικό τύπο του ανθρώπου με την άπόλυτη πίστη στο Θεό που με ανυπέροκλητη καρτερικότητα θυσιάζει τον έαυτό του για να μην πάθει τίποτε ή γυναίκα που αγαπάει και γιατί νομίζει πως ή θεία Πρόνοια τον έστειλε στη φυλακή για να σώσει τις ψυχές των κατάδικων...

«Η Ζωή κι ο θάνατος του Καραβέλα» είναι ένα διήγημα απλό όχι στενά ήθογραφικό με μιάν απλή και ζωηρή περιγραφή κι ένα λεπτότατο χιούμορ. Ο Καραβέλας τύπος ανισόροπος τέλεια ψυχολογημένος ζή και κινείται φυσικώτατα με τους θυμούς του, την άκράτητη όργή του στα πειράγματα των χωριανών του, τα ανισόροπα σχέδια εκδίκησης. Κι' όλοι οι άλλοι τύποι του είναι ζωντανόι, ο Άργύρης ο αιώνας

συμφεροντολόγος που κάθε του πράξη κάθε του λόγος κανονίζεται σύμφωνα με το χρηματικό του σφέρο, ο Γιάννης, ο άθῶος τύπος με την άπόλυτη έμπιστοσύνη στους άλλους.

«Η Τιμή και το χρῆμα». Είναι ένα διήγημα ήθογραφικό ιδεολογικό έμπνευσμένο από τη βλαβερή επίδραση της χρηματικής ανάγκης στην ψυχή και στις ενέργειες και των πιδ τίμιων. Το θέμα είναι τόσο πολύ εκμεταλευμένο που μόνο ή τέχνη στο γράψιμο του Θ. το δίνει αξία.

«Οι Σκλάβοι στα δεσμά τους». Ο τίτλος σε κάνει να περιμένεις ένα επαναστατικό κοινωνικό έργο. Κι όμως μ' αυτό ο Θ. παρουσιάζεται μοιρολατρικός, πεσιμιστής, άπαισιόδοξος για την καλύτερηψη της κοινωνίας.

Οι Όφιμάχοι, τύποι αντιπροσωπευτικοί της σάπιας φεουδαρχικής κοινωνίας, άνίκανοι να επαναστατήσουν και να σταθούν άντίκρυ στην καταστροφή τους που αυτοί οι ίδιοι έργάζονται: ούτε αυτός ο Γεώργιος που παρουσιάζεται λίγο άνώτερος ψυχικά από τους άλλους δεν έχει τη δύναμη να επαναστατήσει στις σάπιες ιδέες της οικογένειας του που θεωρούν ντροπή να δουλέψουν.

Ο γιατρός Στεριώτης ο θάνασος νικητής της ζωής, ο αντιπροσωπευτικός τύπος της άστικής μπουρζουαζίας που κάθε στιγμή διακηρύσσει πως ή ζωή είναι bellum omnium contra omnes όπου νικάει όποιος είναι πιδ δυνατός.

Κι ο Άλκης Σωζόμενος, ο ιδεολόγος σοσιαλιστής, το παιδί με το άρρωστο σώμα και την άρρωστη ψυχή.

Ο Άλκης είναι σοσιαλιστής «κατ' εικόνα και όμοιοσιν» του συγγραφέα, αλλά δεν είναι ο τύπος του σοσιαλιστή που περιμένουμε από έναν κοινωνικό συγγραφέα.

Ο Άλκης κηρύττει το σοσιαλισμό με φράκο μέσα σ' ένα σαλόνι ανάμεσα από ένα θᾶλς και μιὰ μαζούρκα, σ' ένα άκροατήριο που αποτελείται από τραπεζίτες, αδικούς, ύπουργούς και μερικούς νέους κι αυτούς της άριστοκρατίας που τον ακολουθούν περισσότερο από πνέμα εκδίκησης κατά της μπουρζουαζίας που ήρθε κι έρριξε την τάξη τους. Η θέση όμως του όδηγητή δεν ήταν εκεί, ήταν στις μάζες.

Είν' ή αλήθεια πως τέτοια ήταν ή εποχή και ή θέση του Θ., αλλά είπαμε πως από τον τεχνίτη περιμένουμε να πλάσει τους δικούς του τύπους κι όχι να τους νιγράψει απ' τη ζωή πιστά.

Ο πιδ γερός τύπος μου φαίνεται πως είναι ο Πέτρος Άθάνατος που, αν και δεν έχει καμιά δράση, στέκεται ανυπόταχτος και χλευαστικός σε κάθε κοινωνικό ή πνευματικό ψέμα.

Σ' αυτό το έργο ο Θεοτόκης φαίνεται πως κλαίει περισσότερο την καταστροφή της παλιάς άριστοκρατίας παρά πως ευχεται την καλύτερηψη της θέσης

του. Άνοιξε ένα βιβλίο που είχε στην τσέπη του και διάβασε :

“Ο,τι ζή, σαλεύει, αλλάζει γύρω μας,
Στην πανώρη πλασά: τόπον κι’ ώρες.
Κι’ όψες και θωριές — θά καθρεφτίζονται.
Στις μεγάλες τών ματιών σου κόρες...
— Σ’ άρέσει Σταυρούλα ;

Μά κείνη είχε θγάλει άπ’ τήν τσέπη τó μαντήλι που της είχε χαρίσει και τó καμάρωνε, και δέν είχε ακούσει τίποτε.

Άκουσέ με τής ξανάειπε. Είπες πριν ότι θά πάρεις ένα άντρα που ν’ αγαπάς. Μά πρέπει να σ’ αγαπάει κι’ αυτός. Κι’ εγώ σ’ αγαπάω τόσο...

— Κι’ εγώ σου είπα ότι θέλω νάχη ό άντρας που θά πάρω λεφτά, είπε και σκέφτηκε μ’ εύχαρίστηση τόν καλό της Γιάννη που είχε πάει στην Άμερική να κάμει λεφτά, και τής είχε ύποσχεθεί πώς άμα γύριζε θά τήν έπαιρνε.

Έκόπηκε ή κουβέντα και δίχως μιλιά γύριζαν πίσω. Κοντά να φτάσουνε ό Παυλάκης ξανάειπε : τί ώμορφη μέρα σήμερα ! Και σκέφτηκε : μά γιατί νάσαι τόσο ώμορφη ; Έπειτα γέλασε μόνος του γιατί συλλογίστηκε ότι ή σκέψη του, ταίριαζε και στη Σταυρούλα που ήταν τόσο ώμορφη κείνη τήν ήμέρα...

Τό άλλο πρωί ό Παυλάκης πήγε να κάμει μπάνιο στην Πόλη. Ένα χωριατόπουλο, φίλος του, που τόν συνάδεδε, εκεί που μπανιάριζαν τού είπε να κοιτάζει μέσ τη θάλασσα που φαίνονται οι στέγες τών σπητιών τής καλιάς πολιτείας. Κοίταζε μά δέν μπόρεσε να ξεχωρίσει τίποτε, είδε μονάχα τ’ άδυνατισμένο του πρόσωπο και ταραχτηκε. Ήταν τó τελευταίο του μπάνιο γιατί ό γιατρός έλεπόντάς τον ν’ άδυνατίσει δέν τόν άφηκε να ξανακάμει άλλο.

“Η φλόγα μέσα του έκαιε τώρα...

Βιβλίο δέν μπορούσε να ύποφέρει μόλις τόπιαγε, τó άφινε, γύριζε σαν άφηρημένος μες τόν κήπο, γυρεύοντάς την. Ούτε γύριζε να ιδεί τά σταφύλια που ήταν φορτωμένα τά κλήματα, ούτε άκουε τά πουλιά που τού μιλούσαν με τó φαιδρό τους τραγούδι.

“Ολο άδυνάτιζε. Η καλή θειά του έβλεπε με λύπη της πώς ή έξοχη άντίς να τόν ώφελήσει, τόν έβλαψε κι’ άκουε με τρομάρα τó συχνό θήχα του.

Τόν ρώτησε τήν αίτία τής μελαγχολίας του, κείνος δέν ήθελε να πει τίποτε, μά στο τέλος κατάλαβε τήν άρρώστια του. Έγραψε στη μητέρα του, ότι ό Παυλάκης έπρεπε να φύγει από κει γιατί φοβόνταν για τήν ύγεια του.

“Η μητέρα του δέν άργησε ναρθει.

Πρωί, πρωί, μιá μέρα μπήκαν στ’ άμάξι. “Ο Παυλάκης έφευγε, δίχως να νοιώθει καλά καλά τί γινόταν γύρω του, δίχως να χαιρετίσει κανένα — τόν τελευταίο καιρό έμοιαζε ζώντας σ’ άλλο κόσμο — έξω άπ’ τή θειά του. Έμοιαζε σά να μη θυμόταν τίποτε. Μονάχα άμα περνούσε τ’ άμάξι από κείνο τó μέρος που τής είχε

ξωμολογηθεί τήν άγάπη του ήρθε στον έαυτό του. Κ’ ή Σταυρούλα φάνηκε μπροστά του μ’ όλη της τήν ώμορφάδα. Έδάκρυσε.

“Η μάνα του άνήσυχη τόν ρώτησε τί έχει και κλαίει. Τίποτα, απάντησε, μου θαμπώνει τά μάτια, ό ήλιος που προβαίνει...

Μά και κάπου στη χώρα, ή ύγεια του Παυλάκη χειροτέρευε. Δέν μπορούσε να έργαστει καθόλου άπ’ τήν άδυναμία. “Ο γιατρός τήν τελευταία φορά που τόν κοίταζε είπε κρυφά στον πατέρα ότι τó παιδί του ήταν στο πρώτο στάδιο τής φθίσης. Άπό μικρό άδύνατο, ή πολλή δουλειά τόν σακάτεψε κ’ είχε ανάγκη να πάει σε κανένα σανατόριο, θά ήταν μάλιστα τó καλλίτερο αν τόν πήγαιναν στην Έλβετία.

“Ο γιατρός σκεφτόταν : και κάποιος καυμός μεγάλος τόν τρώει. Δέν ήθελε όμως να πικράνει περσότερο τó δυστυχισμένο πατέρα και δέν είπε τίποτε.

Γιά να θρούν λεφτά πούλησαν εν’ άμπελάκι που τούς έμεινε. Τήν άλλη βδομάδα ό Παυλάκης με τή μητέρα του έφευγαν με τó βαπόρι για τόν Πειραιά, κι’ από κει για τή Μασσαλία.

III

“Ένα πρωί, έπειτ’ από τέσσαρους μήνας, ή κυρά Στάθαινα, ή θειά του Παυλάκη στο Σταυρό, λάβαινε ένα γράμμα. Γνώρισε τó γράψιμο του άνηπιού της και χάρηκε. Διάβασε :

Άγαπημένη μου θειά,

Με συγχωρείτε που τόσο άργά άποφασίζω να σας γράψω. Τώρα μόλις αιστόνομαι καλλίτερα. “Ο καθαρός άέρας μ’ ώφελει εδω κ’ οι γιατροί λένε πώς δε θ’ άργήσω να γίνω καλά. Έτσι έλπίζω να ξαναειδω γλήγορα τήν άγαπημένη μου πατρίδα και ναρθω στο Σταυρό πάλι. Σας ύπόσχομαι να είμαι διαφορετικός από τότες.

“Έχω να σας κάμω, θεία, μιá παράκληση : Στο σπίτι σας στην κάμαρα που έμενα έχει τó πάτωμα κάτω μιá πλατιά χαραμάδα. Δέν πιστεύω να μου άρνηθητε τή χάρη να βάλετε ένα μάστορα να τή βουλώσει. Μη σας φανει παράξενο αυτό. Είναι μυστικό μου.

Σας φιλω, θεία μου,

Παυλάκης

Χωρίς να καταλάβει τίποτε από τήν τελευταία παράκληση του Παυλάκη, ή κυρά Στάθαινα, φώναζε κάτου τή Σταυρούλα να μιλήσει σ’ ένα μάστορα. “Η Σταυρούλα ζωηρή όπως πάντα ανέβαινε άπάνω και με τή χαρούμενη φωνή της, φώναζε άπ’ τή σκάλα :

— Κυρά Στάθαινα τάμαθε ; Είχα σήμερα τηλεγράφημα από τó Γιάννη, από τόν Πειραιά ότι γυρίζει. «Και πρόσθεσε σιγώτερα : Θ’ αρχίσουμε να έτοιμάζουμε για τó γάμο...»

Άθήνα 23.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΚΚΙΝΗΣ

MARIO RAPISARDI

ΣΤΗΝ ΑΙΤΝΑ

Τώρα που Μάης στους κάμπους μέσα άνθίζει
Και γύρω σου άντηχουν χίλια τραγούδια,
Τό δλόρθο σου κεφάλι φοβερίζει
Μέσα στο φώς, στην αύρα, στα λουλούδια. (1)

Συλφίδες και Σειρήνες τρέχουν δλες
Γίγαντες και σοφοί βαθείά σου κράζουν, (2)
Περήφανη, στις κόκκινές σου φλόγες
Δάση βλέπεις κι’ άγρους να σε σκεπάζουν.

Και σε θωρω, καθώς χαζός κυττάζει
Φωληά, που τέχνη, θύμησες χαρίζει,
Κ’ ή θάλασσα, μακρυσά μας, σκοτεινιάζει.

Μά σαν ή θεά σου άγώνες μου θυμίζη,
Μίσση φιλόνηικων ψυχών, γελάει
Τότ’ ή καρδιά μου και τούς μυχτυρίζει. (3)

(Μετάφραση) ΣΠΥΡΟΣ Μ. ΑΝΝΙΝΟΣ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

(1) Η Αίτνα, τήν άνοιξη, ελεύθερη άπ’ τά χιόνια τινάζει τή λάβα της μέσ’ στην ασύγκριτη ωραιότητα του βουνού.

(2) Ίσως ό ποιητής λέγωντας, ότι «μέσα της φωνάζουν σοφοί» έννοσι τόν Έμπεδοκλή, τόν γνωστό σοφό τής αρχαιότητας, που θέλωντας να σπουδάση τήν έκκρηξη τής Αίτνας, έπσε μεσα στον κρατήρα, θύμα τής επιστημονικής του περιέργειας. Έπίσης λέγωντας «γίγαντες» πιθανόν να έννοη τόν Έγκέλαδο, τόν υιόν του Ταρτάρου και τής γής, έναν από τούς εκατόγχειρας Γίγαντας, που επανεστάτησε κατά του Διός, και τόν όποιον — λέει ή μυθολογία — έρριξε ό πατήρ τών Θεών εις τήν Αίτνα.

(3) Τό θέαμα του βουνού κάνει τόν ποιητή να γελάση για τίς μικροφιλονεικίες τών ανθρώπων, να θυμώση για τά μίσση τους, και να τούς οικτείρη...

(Σ. Μ.)

PAUL VERLAINE

ARIETTES OUBLIÉES

Il pleut doucement sur la ville
(Arthur Rimbaud).

III.

Κάτι κλαίει μου στην καρδιά
Καθώς βρέχει πα στην πόλη,
Ποία είν’ αυτή ή βαρυθυμιά
Που τρυπάει μου τήν καρδιά

Γλυκέ θρήνη της βροχής
Πά στις στέγες, καταγίς !
“Ω ! για μιá καρδιά που πλήττει
Τό τραγούδι της βροχής !

Κλαίει άναίτια στην καρδιά
Π’ άηδιάζει. Πώς ! Καμιά
Προδοσία ; Αυτό τó πένθος
Είν χωρίς αίτια καμιά.

Και βαρύτερη είν ή θλίψη,
Σαν δέν ξαίρεις τó γιατί
“Έχτρα, άγάπη αν κι’ έχουν λείψει
Τόση έχει ή καρδιά μου θλίψη !

Romances Sans Paroles (Μετ.) ΓΙΑΝ. ΚΟΥΓΓΙΟΥΛΗΣ

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΒΙΒΛΙΑ

Β. Μεσολογγίτη : «Ο ΚΗΠΟΣ ΜΕ ΤΑ ΗΛΙΟΤΡΟΠΙΑ» — Έκδοση «Πολιτισμού» Άθήνα. (Θά μιλήσουμε σε κατοπινό φύλλο).

Πέτρου Πικρού : «ΧΑΜΕΝΑ ΚΟΡΜΙΑ». — Έκδοση Χ. Γιανιάρη και Σίας Άθήνα 1923. (Θά μιλήσουμε στο έρχόμενο).

Βελ. Φρέξη : «ΠΡΩΤΟΒΡΟΧΙΑ». — Έκδοση «Έσπέρου» Σύρα 1923 (Θά μιλήσει στο επόμενο φύλλο ό κ. Α. Γιαλούρης).

Μ. Βάλσα — ΥΠΟΥΡΓΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ — Σκηνική κοροΐδια μονόπρακτη. Άθήνα 1923.

Πρέπει να συμφωνήσει κανένας με τόν Fr. Paulhan, που εξετάζοντας τήν ανθρώπινη σκέψη και τίς κοινωνικές σχέσεις σύμφωνα με τή μέθοδο τής φυσιολογικής ψυχολογίας, παραδέχεται πώς ή ειρωνεία πηγάζει άπ’ τίς αντινομίες τής ζωής.

“Η άντινομία για τόν άνθρωπο, βρίσκεται μεταξύ τής κοινωνικής του, κάπως άφύσικης ζωής, και εκείνης του άτομου του, του «εγώ». “Απ’ τήν ανισορροπία αυτή, — που δε βρίσκεται στη σχετική ομοίμορφη ζωή ένός μυρμηκιού, — βγαίνει μιá τρίτη, νέα πιá κατάσταση, κάποια τρίτη εκδήλωση, — που τείνει σε μιάν άνώτερη κατά τόν Paulhan άρμονική σύνδεση — ή ειρωνεία, ή καλώς έννοούμενη κοροΐδια.

“Ο άνθρωπος που ειρωνεύεται, είναι ένα μόριο γερό, που μπορεί καλά να έκτιμά τήν αντίθεση τής πραγματικότητας, και να προπαρασκευάζει κάποια μελλοντική ένέργεια.

Αυτά ακριβώς μπορούν να ειπωθούνε και για τόν κ. Βάλσα, που γενικώτερη γραμμή του έργου του ξεχωρίζει ή διορατικότητα κι’ άπ’ αυτήν ή λεπτή κοροΐδια, όπως κάνει και στο τελευταίο του βιβλίο τó «Υπουργικό Συμβούλιο».

“Οξω άπ’ τó να τολμήσουμε κριτική στο λόγο του, και τó ξεχωριστό ύφος του, μπορούμε να ειδοθμε μέσα από τήν τελευταία του παραγωγικήν έργασία κάποια σκέψη γερή που μπορεί να κυττάζει κι’ άπάνω άπ’ τήν παράλληλο τά πράγματα, δίνοντάς μας τó αποστάλαγμα τών στοχασμών του σε γραμμές σκιασμένες

από κοροϊδία στεκάμενη «αποτελεσματικώτερη απ' την αγανάκτηση».

Και στο «Υπουργικό Συμβούλιο», που θαίνει σούζα τις έκδηλώσεις του πολιτισμού του 19^{ου} αιώνα, δεν κάνει τίποτε άλλο από το να τον ρεζιλεύει μ' έναν εξαιρετικό τρόπο, λεπτό, απ' τον οποίο κατακάθεται ένα άλυπτο μαστίγωμα.

Μια παρέλαση των άσφαλάντων ανθρώπων των ήμερών μας, των «πεπολιτισμένων έξοχότητων», παρέλαση στην οποία ο συγγραφέας, παίζει το ρόλο του άορατου ρυθμιστή, για να καταλήξει στο τέλος να μάς δείξει και την πιεστική υπόσταση αυτής της συλλήψεώς του, τραβώντας προς την τέλεια άρμονία και κοροϊδεύοντας αυτήν την όντοτητα της κοροϊδίας του.

Αυτά μπορούν να γραφούν για πολύ λαφύρα σκιαγραφία της νοστροπίας του συγγραφέως των «Πονεμένων ψυχών», στα τελευταία του είρωνευτικά έργα, γιατί στην εξέταση των λεπτομερειών δε δρίσκεται και καμιά εξαιρετική σκοπιμότητα. Κ. ΚΛΩΝΗΣ

Ο "ΕΣΠΕΡΟΣ"

Μ' αυτό το φύλλο ο «Εσπερος» μπαίνει στη δεύτερη χρονιά του. Το πόσο επάλαιψε για να φτάσει στο σημείο που βρίσκεται σήμερα, είναι γνωστό σ' εκείνους που παρακολουθούνε κάθε πνευματική και καλλιτεχνική έκδηλωση στον τόπο μας. Όμως, όχι ευχαριστημένος απ' δ τι ως τα σήμερα έγινε, θέλει να πει λίγα λόγια για τη μελλοντική του δράση.

Ξαίρουμε πώς το βιβλίο μαζί με το λογοτεχνικό περιοδικό, είναι οι καθρέφτες που μέσα μπορεί να κοιτάξει τη φιλολογική εξέλιξη κάθε έθνους. Κι αν το βιβλίο μάς δείχνει κάπως άτομικά την ιδιοσυγκρασία του κάθε συγγραφέα ή ποιητή, το περιοδικό είναι ή συνολικώτερη εμφάνιση της ζύμωσης και της πορείας της καλλιτεχνικής ζωής της χώρας. Κ' εκτός απ' αυτό, με την κριτική επισκόπησή του, βοηθάει την εξέταση από κάθε άμφιβολο σημείο που μπορεί να παρουσιαστεί, ταχτοποιώντας και μελετώντας πλήθος ζητήματα, από κείνα που από καιρό σε καιρό τραβάνε την προσοχή του κόσμου των γραμμάτων.

Και σήμερα που ή «Ελληνική ψυχή», ύστερα από τη φωτεινή νίκη της στο γλωσσικόν άγώνα,λευτερώνεται από τις ξενικές επιδράσεις, είναι φυσικό να ζητάει να εκδηλωθεί στην Τέχνη με τρόπους πολλούς και διάφορους.

Γι' αυτό, το περιοδικό μας νομίζει πώς είναι άναγκη να δηλώσει, ότι ή ανεξαρτησία και κάθε καινούργια έκδηλωση στη μορφή και στην ιδέα θάναυ σεβαστή, βάζοντας πάντα βέβαια για όριο το νόημα της Τέχνης. Κι ακόμα πρέπει να πει πώς θά μείνει αδιάφορο στις διάφορες ετικέτες

με τις οποίες στολίσανε όρισμένες τάσεις και τεχνολογίες. Κι ούτε θά εξετάσει αν υπάρχουνε Παλιολ και Νέοι καθώς δε θά ρωτήσει αν ο καθένας ανήκει σε τούτην ή σε κείνην τη σχολή.

Το μόνο που στοχάζεται είναι πώς βρίσκονται δυο τάξεις από τεχνίτες· οι εύσυνείδητοι και οι τιποτένιοι. Οι πρώτοι θά εκτιμηθούνε σε οποιαδήποτε μερίδα και αν ανήκουνε κι οποιαδήποτε κι αν είναι ή τάση τους. Για τους άλλους δε μη γίνει καμιά κουβέντα.

Έτσι το κάθε τι που θά βγαίνει από πραγματική καλλιτεχνική ψυχή και θάχει τη σφραγίδα της ζωής, το κάθε τι που θάναυ μέσα στα σύνορα της Τέχνης θά το προσφέρει σόλους με την πεποίθηση πώς μ' αυτόν τον τρόπο συντείνει στην αναγέννηση απ' την άμορφη εκείνη «Ελληνική καλλιτεχνική παράδοση που στον κόσμο έχάρισε το Φώς της Όμορφιάς».

Με πολύ μεγάλη μας εύχαρίστηση αναγγέλουμε πώς με τον καινούργιο χρόνο μπαίνει στη διεύθυνση του περιοδικού ο φίλος και ταχτικός συνεργάτης μας κ. Σπύρος Καμηλλέρης.

Οι Αθηναίοι και Πειραιώτες για κάθε τι που άφορά τον «Εσπερο» μπορούν να συνεννοούνται άπευθείας με τους κ. κ. Γιάννη Μπαρούνα, όδός Πραξιτέλους 155, Πειραιά· και Σπύρ. Καμηλλέρη, Γραφεία «Αθηνάς», όδός Εύριπίδου 6, Αθήνας.

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

Από το Antibes της Γαλλίας όπου τελευταία είχε άποσυρθεί ήρθε ή είδηση πώς πέθανε σε περασμένη ήλικία ο Αργύρης Έφταλιώτης.

Η μεγαλύτερη τιμή του Έφταλιώτη είναι πώς μαζί με τον Πάλλη ήταν οι πρώτοι που ένθερμα βάλθηκαν να υποστηρίξουν τον Ψυχάρη όταν σήκωσε τη σημαία της γλωσσικής επανάστασης.

Έχτος όμως απ' αυτό έχει και αξιόλογη λογοτεχνική παραγωγή πεζή, έμετρη και μετάφρασες άνάμεσα από τις οποίες ξεχωρίζει ή μετάφραση του «Κορυδαλο» του Shelley.

Τελευταία δούλευε μάν έμετρη μετάφραση της «Όδύσσειας», δεν ξαίρουμε αν την τελείωσε, κρίνοντας όμως από κάποιο κομάτι που δημοσιεύτηκε είναι ή καλύτερη που έγινε στα νεοελληνικά.

Ο Ψυχάρης τον άποκαλεί «Έλληνα Ντοστογιέφσκυ»· ο χαρακτηρισμός αυτός είναι βέβαια υπερβολικός, από κείνους που έδινε ο Ψ. υποστηρίζοντας κάθε δημοτικιστή, αλλά όχι άδικος. Θ. Ν. Τ.

“ΠΡΩΤΟΒΡΟΧΙΑ,”

— Πωλούνται εις όλα τα Βιβλιοπωλεία Δραχ. 8. —

ΕΛΑΒΑΜΕ ΤΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ :

«ΜΟΥΣΑ».—Μηνιαία έκδοσις. Διευθύνται : Νάσος Χρηστίδης, Π. Γ. Καλλιγιάς, Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος. Γραφεία όδός Πραξιτέλους 8 Αθήνας.

«ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ» Καλλιτεχνικόν περιοδικόν εκδιδόμενον κατά μήνα εν Αθήναις Διευθυντής : Δ. Ι. Καλογερόπουλος συνδρομή έτησία : Δρ. 20, το τεύχος Δρ. 2.

«ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ».—Μηνιαίον περιοδικόν. Διευθύντρια : Εύγενία Ζωγράφου. Όδός Μαινάδρου 83. Αθήνα.

«ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»: Μηνιαίο περιοδικό. Γραφεία Έγγατίας 351. Θεσσαλονίκη.

«ΕΥΑ ΝΙΚΗΤΡΙΑ». Μηνιαίο περιοδικό. Δ/τρια Μαριέττα Γιαννοπούλου. Ζάκυνθος.

«ΤΗΛΕΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ». Μηνιαίο περιοδικό. Όργανο του Συλλόγου των Υπαλλήλων της Έταιρίας Eastern. Διευθυντής Π. Χάμπας, επί της ύλης Ε Αθανασόπουλος. Σύρα.

«ΕΠΤΑΝΗΣΙΑΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ» Μηνιαίο περιοδικό. Διευθυντής Έκδοτής : Π. Δ. Άβούρης. Ζάκυνθος.

«ΚΟΙΝΟΤΗΣ» Έβδομαδιαία πολιτική έπιθεώρησις. Διευθυντής Δρ Ντίνος Μαλούχος. Μητροπόλεως 44. Αθήνα.

«ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ»—Ιδιοκτήτης—Διευθυντής : Γεώργιος Δ. Πατριάκος. Leipzig-co, Eliseustr 163 H.

«ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ».—Φιλολογική εικονογραφημένη έκδοσις. Γραφεία : Σωνιέρου 4, Αθήνα.

«ΚΟΜ. ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ».—Θεωρητικόν όργανον του Κομμ. Κόματος της Ελλάδος. Εύριπίδου 14, Αθήνα.

«ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ».—Έκδίδεται υπό του Φιλοτεχνικού όμίλου νέων. Σάμος.

«Ο ΦΑΡΟΣ». Μηνιαία λογοτεχνική έκδοσις. Έκδίδεται από συντ. Έπιτροπή. Βόλος.

«Ο ΑΓΩΝΑΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ».—Μηνιαίο δελτίο του «Συνδέσμου Έλληνίδων υπέρ των δικαιωμάτων της γυναικός». Διευθύνουσα Συντάκτρια κ. Έλένη Κορούλου. Όθωνος 12 Αθήνας. Το φύλλο Δραχ. 1.50.

«ΕΛΛΑΣ». Όργανο του Γερμανο-έλληνικού Συνδέσμου. Συνδρομή έτησία Δραχ. 50. Hamburg.

«ΠΑΙΔΙΚΗ ΧΑΡΑ».—Παιδικό περιοδικό εικονογραφημένο. Διευθυντής Άρ. Ι. Ράλλης. Γραφεία όδός Εύριπίδου άριθ. 6 Αθήνα.

«ΝΕΑ ΖΩΗ».—Άλεξάνδρεια (Αίγυπτος). Τιμή τεύχους Γρ. 10, για την Ελλάδα Δραχ. 6.

«ΑΡΓΩ».—Όργανο Έλλην. Νσανικής Ένωσης. 13 rue Stamboul, Alexandrie.

«ΔΟΓΟΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ».—Μηνιαίο περιοδικό. Διευθυντής Ρούσος Ι. Κτιστάκις.—Τής ύλης Στελ. Καφομένος. Χανιά. (το φύλλο Δρ. 1.50).

«ΝΕΟΛΑΙΑ». Όργανο της Όμοσπονδίας των Κομμουνιστικών Νεολαιών της Ελλάδος. Γραφεία : Εύριπίδου 14.

«ΝΕΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ». Αθηναϊκή δεκάπενθήμερος έπιθεώρησις Δ/της Κ. Τουρνάκης, Όδός Μεταξά 18Α. Αθήνας.

«ΚΑΜΠΑΝΑ». Δ/της Στρατής Μυριβόλης. Μυτιλήνη.

«ΒΙΓΛΑ». Μηνιαίο λογοτεχνικό περιοδικό Μεσολόγγι.

«LIBRE».—Directeur m. Louis Roussel. Rue Sina 31, Athènes. Prix 0,75 centimes.

«L'EUROPA ORIENTALE».—Rivista mensile pubblicata e cura dell' Istituto per l' Europa orientale. Via Nazionale, 89. Roma.

«ΝΙΑ STANDARDO»: Organo dil comunista Ido—Federuro internaciona (Kifintern) Abonopreco : Grekia 25 D. Redaktero : Moska (Soviet-Rusia) Arbat 5, chambro 11. Theodoro Tsaveas, Ido-Kontoro Syra.

Έπειδή έγιναν πολλά παράπονα τον περασμένο χρόνο, δηλώνουμε πώς ή σειρά που παίρνει κάθε έργο στο περιοδικό δεν έχει καμιά σημασία, γιατί αυτή κανονίζεται ανάλογα με την τεχνική άνάγκη και την εύπρόσωπη εμφάνιση του φύλλου. Αυτό ελπίζουμε πώς το καταλαβαίνουν καλύτερα όσοι αναμειχτήκανε στα περιοδικά.

Τυπώνεται :

ΑΔ. Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

“Η ΡΟΖΑ,”

Για λογαριασμό του βιβλιοπωλείου «ΕΣΤΙΑ»

Σε λίγα κυκλοφορεί : ΣΠ. ΚΑΜΗΛΛΕΡΗ

“ΠΡΟΣ ΤΟ ΦΩΣ,”

Παιητική συλλογή σε καλλιτεχνική έκδοσις του βιβλιοπωλείου «ΑΘΗΝΑ»

“Η ΣΟΝΣΕΤΤΑ,”

Το αισθηματικό, το τρυφερό, το γεμάτο όραία και συγκινητικά έπεισόδια ρομάντσο του MARCEL PREVOST (της Γαλλ. Ακαδημίας) εκδίδεται προσεχώς από τον έκδοτικό οίκο «ΑΘΗΝΑ» σε άομοιοτεχνική μετάφραση ΒΕΛ. ΦΡΕΡΗ.

ΑΓΓΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΑΣΦΑΛΕΙΩΝ ΖΩΗΣ
"THE CONSOLIDATED,"
 COMPANY LIMITED
 (Έγκριμένη εν Ελλάδι δια Β. Διατάγματος).

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΠΥΡΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
"Ο ΦΟΙΝΙΣ,"
 (Έγκριμένη εν Ελλάδι δια Β. Διατάγματος).

Κεφάλαιον και 'Αποθεματικά
 την 31 Δεκεμβρίου 1921.

ΛΙΡΑΙ ΑΓΓΛΙΑΣ 2,070,982 16/6.

'Ασφαλιστήρια απρόσβλητα ισχύοντα καθ' ἅ-
 πασαν τὴν ὑφήλιον.

Γενικός Πράκτωρ Νομοῦ Κυκλάδων
 ΑΝΤ. ΣΠ. ΚΟΚΚΙΝΗΣ

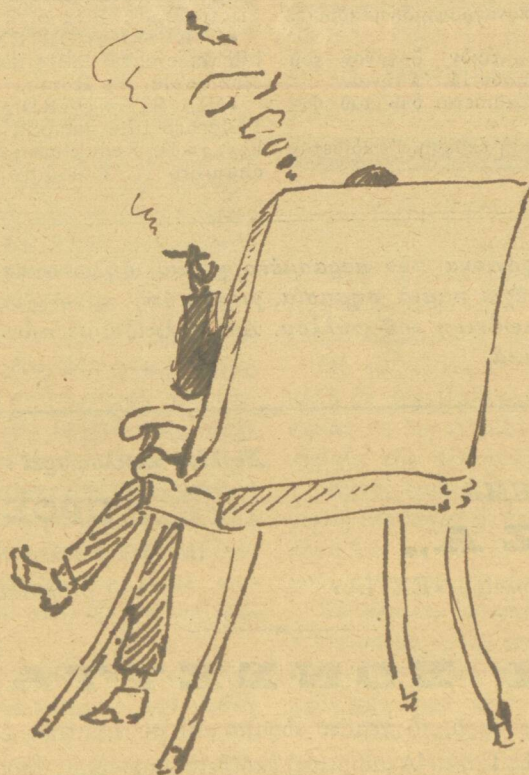
Νομικός Σύμβουλος
 Ε. Προχεράρης

Κεφάλαιον και 'Αποθεματικά
 την 31 Δεκεμβρίου 1921.

ΔΟΛΛΑΡΙΑ 24,014,028 33

Γενικός Πράκτωρ Νομοῦ Κυκλάδων
 ΑΝΤ. ΣΠ. ΚΟΚΚΙΝΗΣ

Νομικός Σύμβουλος
 Ε. Προχεράρης

ΙΣΑΝΤΡΟ2 ΑΡΗ2

ἴδιος ἔδωκεν αὐτοῦ ἡ ἀπόδειξις